

УДК 342.5

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2022-1-5-29>**Козьміна Юлія Гуріївна,**студентка VI групи II курсу
факультету прокуратури*(Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків)*ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-8951-8168>

Науковий керівник:

Мургіщева Аліна Олександрівна,кандидат юридичних наук, асистент кафедри державного будівництва,
науковий співробітник Науково-дослідного інституту державного будівництва
та місцевого самоврядування НАПрН України*(Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6520-7297>

РОЛЬ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Період випробувань та викликів 2022 року для України зумовив реалізацію нетипових для мирного життя повноважень органів державної влади, але одночасно сприяв прискоренню євроінтеграції як основного курсу політичного та економічного життя українського народу. Посилення ролі вступу України до ЄС у період збройного конфлікту зумовлює актуалізацію порівняльно-правових досліджень. Зроблено порівняльний аналіз ролі президента, парламенту в окремих країнах ЄС щодо забезпечення обороноздатності та національної безпеки. На основі порівняльно-правового аналізу акцентовано увагу на перспективах удосконалення вітчизняного законодавства у відповідній сфері у контексті імплементації європейських стандартів.

Ключові слова: збройний конфлікт, євроінтеграція, оборона, національна безпека, президент, парламент.

Постановка проблеми. Загострення світових суперечок, неефективність дипломатичного врегулювання політичних та економічних криз, загроза застосування ядерної зброї – ці всі проблеми стали сучасними реаліями. 2022 рік показав не тільки важливість існування “de jure” адаптивних, але досить жорстких систем “стримувань і противаг” у контексті регулювання взаємовідносин між країнами світу, але і забезпечення “de facto” реалізації механізмів стримування амбіцій окремих держав заради миру та безпеки в усьому світі.

Україна, опинившись у ситуації оборони суверенітету і територіальної цілісності, продемонструвала, що одне з найважливіших завдань сучасної країни – “бути напоготові у вирішенні будь-яких зовнішніх та внутрішніх суперечок, навіть коли ця проблема є уявною та досить спірною у XXI столітті”. У цих умовах попри надзвичайно важливу роль Збройних сил України (далі – ЗСУ), задля забезпечення існування та безперервного функціонування економічної, соціальної та інших систем усі гілки державної влади “ведуть боротьбу на своєму фронті”, максимально координуючи свої сили на питаннях забезпечення оборони та національної безпеки. Тому дослідження ролі вищих органів державної влади у забезпеченні обороноздатності та національної безпеки є актуальним, своєчасним і значущим. А порівняльно-правовий аспект забезпечує можливість критичного осмислення та запозичення кращих зарубіжних практик.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В умовах збройної агресії основною функцією вищих органів державної влади є забезпечення організаційно-право-

вого регулювання оборонної політики нашої країни. Ця проблема є предметом наукового пошуку великої кількості науковців із метою вдосконалення чинного національного законодавства. Наприклад, І. Доронін у своїй науковій праці [1, с. 95–100], присвяченій ролі Президента як Головнокомандуючого ЗСУ, наголошує на потребі детального законодавчого закріплення повноважень Президента у сфері оборонної політики в умовах євроінтеграції України.

Серед українських науковців, які досліджують питання про роль вищих органів державної влади, варто згадати С.М. Мельника [2, с. 211–216; 3, с. 8–13], який у своїх роботах наголошує на важливості модернізації організаційно-правового регулювання діяльності ЗСУ в умовах посилення значущості цієї рушійної сили. Особливе місце у науковому пошуку С.М. Мельника посідає саме питання про роль парламенту та уряду України. Він наголошує на напрямах вдосконалення діяльності цих органів державної влади щодо реалізації їх компетенцій у забезпеченні оборони та національної безпеки.

Нині зростає кількість наукових публікацій, що містять порівняльно-правовий аналіз діяльності вищих органів державної влади у сфері оборонної політики. Науковцями, які представляють такі дослідження, є Р.М. Фрідманський, Ю.М. Бисага, Д.М. Белова [4, с. 220], у колективній монографії котрих наголошується на важливості імплементації та розгляду досвіду країн Європи щодо порушеного питання.

Не менш важливим є аналіз зарубіжних наукових праць, який виступає підґрунтям для досліджень на вітчизняному науковому просторі. Зокрема, Behar

Selim [5, с. 24–29] у своїх наукових працях наголошує на важливості подальших наукових досліджень щодо ролі президента у забезпеченні національної оборони. Автор звертає особливу увагу на значенні цих досліджень у сучасних умовах, а саме під час загострення геополітичної ситуації у світі, розгортання численних збройних конфліктів. Saiful Islam, Muhammad Zubair [6, с. 89–101] аналогічно наголошують на посиленні ролі цих досліджень. Їхні роботи, зокрема, спрямовані на вивчення ролі парламенту у сфері оборонної політики. Водночас узагальнення накопиченого наукового досвіду у контексті триваючої війни в Україні сприятиме виробленню науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення публічно-владного механізму у сучасних кризових умовах.

Мета цієї статті полягає у здійсненні порівняльно-правового аналізу ролі вищих органів державної влади у питаннях оборони та національної безпеки в окремих країнах Європейського Союзу та в Україні. Це дослідження не тільки посилить та актуалізує значення порушеного питання у науковому колі, але і стане поштовхом до вдосконалення чинного законодавства та наближення до європейського ідеалу.

Виклад основного матеріалу. Нині в умовах реальної загрози розв'язання Третьої світової війни стає зрозуміло, що питання про забезпечення оборони та національної безпеки не можуть мати відкладний чи другорядний характер. У 2022 році весь світ став на шлях захисту України від збройної агресії. Аксиоматичним стало твердження, що Російська Федерація є не тільки державою-агресором, але і реальною небезпекою для існування та реалізації принципу забезпечення миру та безпеки в усьому світі.

У нинішніх умовах, попри значну загрозу цілісності та збереження державності, наша країна продовжує імплементувати європейські стандарти у національне законодавство, ставлячи за мету прискорення євроінтеграційних темпів та отримання статусу члена Європейського Союзу. Саме тому предметом наукового пошуку є порівняльно-правовий аналіз ролі вищих органів державної влади у питаннях оборони та національної безпеки в Україні та у країнах Європейського Союзу.

У межах розгляду порушеної теми компетенцію вищих органів державної влади у питаннях оборони та національної безпеки доцільно розглянути у двох аспектах: щодо повноважень глави держави та повноважень парламенту. Під час дослідження цієї проблеми визначальними критеріями порівняльного аналізу стали такі критерії: 1) правова основа, 2) місце зазначеного органу державної влади за ступенем впливовості щодо порушеного питання, 3) механізм здійснення своїх повноважень, 4) пропозиції щодо імплементації та подальших перспектив задля вдосконалення національного законодавства України.

Повноваження глави держави. В умовах збройної агресії безперечним є факт, що глава держави насамперед уособлює собою обличчя всього народу, діє в його інтересах, виступаючи водночас від його імені у відносинах з іншими органами державної влади та іншими державами. Мета його діяльності – забезпечення реалізації кожним своїх прав та свобод, захист державного суверенітету і територіальної цілісності країни.

Правовою основою ролі Президента України щодо питання про оборону та національну безпеку є насамперед Конституція України [7], п. 17 ст. 106 якої підкреслює визначальну позицію Президента як Верховного Головнокомандувача ЗСУ. Таке визначення

дублюється Законом України «Про збройні Сили України» [8] та Законом України «Про оборону» [9]. Це положення дає Президенту України виключне право «прийняття рішення щодо застосування Збройних Сил України з метою оборони держави від агресора у разі збройної агресії проти України». Крім того, визначаючи повноваження Президента у питаннях оборони та національної безпеки, слід зазначити, що до його компетенції належить здійснення керівництва у сферах національної безпеки та оборони, призначення на посади та звільнення з посад вищого командування ЗСУ, інших військових формувань. Згідно зі ст. 7 Закону України «Про Збройні Сили України» керівництво ЗСУ також здійснює Президент України [1, с. 22].

Проте слід зазначити, що компетенція Президента України як Верховного Головнокомандуючого не має системного і чіткого законодавчого закріплення. Більшість українських та зарубіжних науковців вже неодноразово підкреслювали значущість такого нормативно-правового акту, який би регулював і чітко регламентував функції Президента як Верховного Головнокомандуючого. Проте ця проблема не є винятковою. Це поширена тенденція, особливо у країнах, які утворилися на пострадянському просторі. Україна нині вже зіштовхнулася з цією проблемою на практиці. Декларативний характер положень щодо порушеного питання зумовлює необхідність ліквідації цієї законодавчої прогалини.

Порівнюючи статус Президента, слід зазначити, що у країнах Європейського Союзу роль Верховного Головнокомандуючого певною мірою залежить від форми державного правління. Ця теза підтверджується наступними положеннями:

Польща – парламентська республіка. Ст. 134 Конституції Республіки Польща [10], визначаючи, що президент є Верховним Головнокомандувачем, підкреслює можливість здійснення цієї функції у мирний час лише через міністра оборони. Відповідно до Закону «Про посаду міністра національної оборони Республіки Польща» [11], саме відповідний міністр несе основну відповідальність за керівництво діяльністю Збройних Сил у мирний час, від імені яких начальник Генерального штабу командує цими Збройними Силами. Це положення вже закріплює певне обмеження щодо ролі Президента у питаннях оборони, віддаючи більш активну роль парламенту та уряду.

Проте законодавча прогалина щодо відсутності Закону, який би регулював повноваження Президента з порушеного питання, також наявна. Певний перелік повноважень прописаний у Законі «Про загальний обов'язок оборони Республіки Польща» [12]. Ці положення передбачають надання Президенту права визначати на прохання Міністра національної оборони основні напрями розвитку польських Збройних Сил та їх підготовки до оборони держави, а також брати участь і скликати керівні брифінги. Закон від 29 серпня 2002 року «Про воєнний стан і повноваження Верховного Головнокомандувача Збройними Силами та принципи його конституційного підпорядкування влади» [13] визначає роль Президента у керуванні захистом під час воєнного стану, проте лише у тісній співпраці з Радою міністрів.

Франція – президентська республіка – держава, де роль і значення особи Президента є однією з визначальних. Згідно зі ст. 15 Конституції Франції [14] Президент є гарантом національної незалежності, територіальної цілісності та дотримання договорів. Він є головно-

командувачем збройних сил, головує у вищих радах та комітетах національної оборони, приймає рішення про застосування збройних сил, має відповідальність і повноваження застосувати ядерну зброю за необхідності. Крім того, стаття 13 Конституції Франції [14] наголошує на праві Президента призначати людей на цивільні та військові державні посади. Крім того, слід зазначити, що визначальною є роль Президента у керуванні Радою ядерної політики та Радою оборони та національної безпеки, до компетенції яких входять усі питання оборони та безпеки. Це положення закріплюється у ст. 1121-1 Кодексу оборони Франції 2000 року [15]. Таке велике значення ролі Президента зумовлюється метою, яку поставили законодавці сучасної Французької Конституції, – сильна виконавча влада. Проте пункт 1 статті 35 Конституції [14] передбачає, що «оголошення війни санкціонується парламентом». Це положення, котре ніколи не застосовувалося, *de facto* ніяк не обмежує важливу роль Президента у питаннях оборони.

Німеччина – парламентська республіка. У парламентських республіках повноваження глави держави у питаннях оборони та національної безпеки обмежені компетенцією парламенту (дає згоду главі держави на оголошення війни та миру, запровадження військового стану) та уряду. Президент лише є символом єдності нації, гарантом територіальної цілісності. Роль Верховного Головнокомандуючого згідно з Конституцією ФРН [16], а саме ст. 115 б, належить федеральному міністру оборони. Проте ці повноваження виконуються лише у мирний час. У разі необхідності оборонних дій командування переходить до канцлера Німеччини. На відміну від розглянутих вище країн Німеччина має Закон, який регламентує діяльність Президента. Проте роль Президента щодо питання оборони та національної безпеки досить слабка через виконання ним більш представницької функції у державі [4]. У разі надзвичайних обставин Федеральний президент може за згодою Федерального канцлера ввести «стан оборони», якщо існують «непереможні перешкоди» до скликання Бундестагу чи спільного комітету обох палат Парламенту. Після опублікування рішення про запровадження «стану оборони» через те, що територія Німеччини зазнала збройного нападу, Федеральний президент зі схвалення Бундестагу може зробити заяву міжнародно-правового характеру про виникнення стану оборони (іншими словами, звернутися до Ради безпеки Організації Об'єднаних Націй).

Повноваження парламенту. В умовах повномасштабного збройного вторгнення Російської Федерації на територію нашої держави Верховна Рада України (далі – ВРУ) як вищий орган державної влади відіграє вирішальну роль у питанні забезпечення оборони та національної безпеки. Насамперед слід розуміти, що парламент покликаний не тільки швидко реагувати на будь-які зміни у державі, але й виконувати безперервно три основні функції – представницьку, законодавчу та установчу. Згідно зі ст. 75 Конституції України [7] ВРУ є єдиним органом законодавчої влади в Україні, отже, виконуючи покладений на неї обов'язок, цей орган намагається максимально налаштувати законодавчу базу нашої країни з урахуванням сучасних умов. Це положення підтверджується і деталізується у ст. 5 Закону України «Про оборону» [9], в якій наголошується на визначальній законодавчій функції парламенту з питань оборони. На практиці темпи прийняття законів, внесення законодавчих змін до вже наявних нормативно-правових актів потребують швидкої оцінки та реалізації.

Прикладами такої реакції ВРУ було прийняття наступних законів: Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» [17], Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну відповідальність діяння та забезпечують бойовий імунітет» [18], Закон України «Про встановлення винагороди за добровільно передану Збройним Силам України придатну для застосування бойову техніку держави-агресора» [19] тощо. Крім того, конституційна регламентація повноважень парламенту у сфері оборони, а саме п. 9 ст. 85 Основного Закону [7], дає підстави стверджувати про «оголошення та поданням Президента України стану війни та укладення миру, схвалення рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України».

Польща. Згідно з Конституцією Польщі [10] парламент (Sejm та Senat) має значні повноваження з питань оборони та національної безпеки. Зокрема, стаття 126 Конституції Польщі передбачає, що «питання національної безпеки та оборони, а також забезпечення миру та безпеки міжнародного співтовариства є пріоритетними для держави».

Парламент має право затверджувати стратегію національної безпеки та рішення щодо застосування Збройних Сил Польщі. Затвердження Закону про національну оборону та Закону про військову службу разом із прийняттям рішень щодо розміру та структури Збройних Сил є компетенцією парламенту Польщі. Згідно із Законом про національну оборону [11] та Законом про військову службу [12] парламент здійснює контроль за розробленням і виконанням стратегії національної безпеки та оборони. Крім того, до його повноважень належить розгляд і затвердження рішень про закупівлю військової техніки та озброєння, включаючи контроль за проведенням торгів та відбором постачальників. Відповідні питання щодо розвитку та функціонування оборонної політики розглядаються парламентом у межах парламентських спеціалізованих комітетів.

Окрім того, парламент затверджує бюджет Збройних Сил, здійснює контроль за виконанням бюджетних видатків, пов'язаних із національною обороною, включаючи прийняття рішення про виділення коштів на потреби Збройних Сил, та може проводити дебати щодо політики оборони.

Франція. Позиція парламенту Франції у сфері оборони донедавна була дуже слабка. Основний Закон підкреслює той факт, що у Франції переважає виконавча влада. Значна роль Президента у питаннях оборонної політики прямо впливає на компетенцію парламенту щодо порушеного питання. Відповідно до минулої редакції (2008 року) Конституції Франції [14], а саме ст. 35, компетенція парламенту обмежувалася правом дозволу на оголошення війни, проте це положення є дискусійним із приводу сили його застосування, тому що це право не використовувалося з часів П'ятої республіки.

Порівняно з Україною у Франції роль парламенту дуже обмежена. Насамперед це підтверджується кількістю комітетів (вісім у Національних зборах та шість у Сенаті). У Національній асамблеї комітет призначений тільки для розгляду питань, які стосуються оборони і збройних сил. У Сенаті комітет із оборони також компетентний у питаннях закордонних справ у сфері обороноздатності країни. Проте визначальною є роль парламенту у розгляді та голосуванні за закони, тому

можна простежити спільні риси законодавчої функції парламентів України і Франції.

За останні роки предметом законодавчого регулювання парламенту Франції були наступні питання: а) забезпечення підтримки та професіоналізації армії; б) запровадження нових положень про резерви; в) затвердження нового загального статусу армії, статусу жандармерії; г) зміни промислової структури держави. Проте варто зазначити, що цей перелік тільки доповнюється, тому роль парламенту, особливо в питаннях модернізації оборонної політики, посилюється.

Нині перелік повноважень парламенту Франції зростає, що посилює демократичність та відкритість державної влади навіть із питань оборони та національної безпеки. Влучним прикладом такої тенденції є рішення Комітету закордонних справ, оборони та збройних сил про відправлення двох парламентаріїв (одного від більшості, іншого від опозиції) на головні театри бойових дій, де задіяні французькі сили. Таким чином, місії відвідали Кот-д'Івуар, Ліван, Косово, Чад та інші. Такі дії посилити значення парламенту у сфері оборони, дали змогу зрозуміти найменші внутрішні проблеми армії [4].

Німеччина. У Німеччині Бундестаг має важливі повноваження у питаннях оборони та національної безпеки. Серед них:

1. Затвердження бюджету національної оборони. Бундестаг затверджує річний бюджет національної оборони, який містить фінансування армії, пов'язане з безпекою та іншими важливими справами (ст. 115 Конституції ФРН. Grundgesetz) [16].

2. Затвердження місії. Бундестаг має право затверджувати місії Німеччини за кордоном, такі як місії миру та інші операції безпеки (ст. 87 та 115 а Конституції ФРН. Grundgesetz) [16].

3. Контроль за військовими діями. Бундестаг може проводити парламентські слухання та дізнаватися про військові дії Німеччини за кордоном, а також вимагати від уряду звітності за їхні дії (Закон про військовий статус, SoldatenG) [20].

4. Регулювання експорту зброї. Бундестаг має право регулювати експорт зброї із Німеччини та вимагати звітності за такі дії (Закон про контроль за вивезенням зброї, Außenwirtschaftsgesetz) [21]. Окрім того, до повноважень парламенту належить розгляд законопроектів про національну безпеку: Бундестаг має повноваження приймати закони, що стосуються національної безпеки та оборони. Відповідно до Закону про управління кризовими ситуаціями (Katastrophenschutzgesetz) [22] та Закону про органи безпеки (Sicherheitsbehördengesetz) [23] парламент здійснює нагляд за роботою військових:

Бундестаг має право наглядати за роботою військових та вимагати звітності від Міністерства оборони.

Отже, Бундестаг відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки та оборони у Німеччині. Він має повноваження затверджувати бюджет національної оборони, контролювати військові дії Німеччини за кордоном, є законодавчим регулятором оборонної політики Німеччини.

Висновки. У контексті імплементації норм країн ЄС щодо питання оборони та національної безпеки Україна може розглядати такі можливі напрями вдосконалення повноважень державних органів:

Президент. Потрібно вдосконалити повноваження Президента у галузі оборони та національної безпеки шляхом забезпечення йому більш конкретних повноважень щодо ведення зовнішньої політики в цих сферах, наприклад, визначення міжнародних договорів, що регулюють співпрацю у галузі оборони та національної безпеки. Крім того, не менш важливим є визначення його повноважень як Верховного Головнокомандувача в окремому Законі України. Результатом таких новел буде ліквідація багатьох законодавчих прогалин, які на практиці провокують складність оперативної реалізації важливих повноважень у умовах військової агресії.

Парламент. Удосконалення повноважень парламенту може містити розширення його ролі під час прийняття стратегічних рішень у галузі оборони та національної безпеки, зокрема визначення національних стратегій розвитку оборонної галузі та забезпечення фінансування для реалізації таких стратегій. Окрім того, важливо забезпечити парламенту контроль за діяльністю уряду у цих сферах та забезпечити його участь у прийнятті рішень щодо розгортання військ за межами території України.

Окрім того, можна розглянути імплементацію таких норм, як поліпшення механізмів парламентського контролю за діяльністю військових організацій та оборонно-промислового комплексу. Це може здійснюватися шляхом установалення процедури звітування відповідних органів перед парламентом та забезпечення доступу до відповідної інформації; визначення повноважень президента у сфері національної безпеки та оборони, зокрема створення механізму координації дій між президентом та урядом; установалення чіткої процедури затвердження військової доктрини та інших документів із питань оборони та національної безпеки. Водночас варто провести широку дискусію з цих питань у парламенті та інших зацікавлених групах суспільства, забезпечити демократичну легітимність дій органів влади у сфері оборони та національної безпеки, зокрема через проведення регулярних виборів, гарантування свободи слова та інформаційної свободи.

Список використаних джерел

1. Доронін І. Контрольні повноваження президента України у сфері національної безпеки: проблеми і перспективи. Підприємство, господарство і право. *Адміністративне право і процес*. Київ, 2019. Вип. 2. С. 95-100. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/2_2019.pdf. (дата звернення: 20.03.2023).
2. Мельник С. М. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері військового управління: сучасний стан та шляхи вдосконалення. *Право і суспільство. Адміністративне право і адміністративний процес, інформаційне право*. Дніпро, 2019. № 4. С. 211-216. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/33.pdf. (дата звернення: 10.03.2023).
3. Мельник С. М. Тенденції формування організаційно-правових засад функціонування збройних сил України у новітній історії (1991-2021 рр.). *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 2. С. 8-13. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2021/4.pdf. (дата звернення: 06.03.2023).
4. Конституційно-правовий статус уряду в Україні та ФРН: порівняльно-правовий аналіз : монографія. За заг. ред. Р.М. Фрідманського, Ю.М. Бисаги, Д.М. Белова. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2014. С. 220. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/48587/1/Фрідманський%20КОНСТИТУЦІЙНО%20ПРАВОВИЙ%20СТАТУС%20УРЯДУ%20В%20УКРАЇНІ%20ТА%20ФРН%20печать.pdf>. (дата звернення: 15.03.2023).
5. Behar Selimi. The President's Role on National Security Policies - the Case of Kosovo. *International Journal of Social Science Studies*. 2017. Vol. 5. No. 4. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/270225437.pdf>. (дата звернення: 18.03.2023).

6. Saiful Islam, Muhammad Zubair, Syed Imran Haider. The Parliament of Pakistan and its Role in the War on Terror. *Pakistan Journal of Criminology*. Vol. 11. Issue 4. P. 89-101. URL: <https://www.prdb.pk/article/the-parliament-of-pakistan-and-its-role-in-the-war-on-terror-5770>. (дата звернення: 13.03.2023).
7. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. С. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 15.03.2023).
8. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. Ст. 109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>. (дата звернення: 15.03.2023).
9. Про оборону: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. Ст. 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1932-12#Text>. (дата звернення: 15.03.2023).
10. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: Tekst uchwalony przez Zgromadzenie Narodowe. w dniu 2 kwietnia 1997 r. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>. (дата звернення: 21.03.2023).
11. O urzędzie Ministra Obrony Narodowej: Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzudziennik-ustaw/urzed-ministra-obrony-narodowej-16797365>. (дата звернення: 19.03.2023).
12. O powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej: Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19670440220/U/D19670220Lj.pdf>. (дата звернення: 21.03.2023).
13. O stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej: Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. - URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20021561301/O/D20021301.pdf>. (дата звернення: 21.03.2023).
14. Constitution française: Texte intégral de la Constitution du 4 octobre 1958 en vigueur. URL: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/2021-09/constitution.pdf>. (дата звернення: 15.03.2023).
15. Code de la défense français de 2000: La loi française. URL: <https://codes.droit.org/PDF/Code%20de%20la%20defense.pdf>. (дата звернення: 16.03.2023).
16. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: Offizieller Text vom 23. Mai 1949 (BGBl. S. 1). URL: <https://www.bundestag.de/gg>. (дата звернення: 21.03.2023).
17. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України від 03.03.2022. Урядовий кур'єр від 12.03.2022. № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>. (дата звернення: 19.03.2023).
18. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну провину діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022. Голос України від 20.03.2022. № 61. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2124-20#Text>. (дата звернення: 22.03.2023).
19. Про встановлення винагороди за добровільно передану Збройним Силам України придатну для застосування бойову техніку держави-агресора: Закон України від 01.04.2022. Голос України від 16.04.2022. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2172-20#Text>. (дата звернення: 17.03.2023).
20. Über die Rechtsstellung der Soldaten (Soldatengesetz - SG): Gesetz 19.03.1956. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/sg/SG.pdf>. (дата звернення: 22.03.2023).
21. Außenwirtschaftsgesetz: Waffenausfuhrkontrollgesetz 06.06.2013. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/awg_2013/AWG.pdf. (дата звернення: 20.03.2023).
22. Über den Zivilschutz und die Katastrophenhilfe des Bundes (Zivilschutz- und Katastrophenhilfegesetz-ZSKG): Gesetz vom 25.03.1997. URL: https://www.bkk.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Rechtsgrundlagen/zskg.pdf?__blob=publicationFile&v=10. (дата звернення: 22.03.2023).
23. Über die Organisation der Sicherheitsverwaltung und die Ausübung der Sicherheitspolizei (Sicherheitspolizeigesetz - SPG): Bundesgesetz 1991. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=bundesnormen&Gesetzesnummer=10005792>. (дата звернення: 21.03.2023).

References

1. Doronin I. Kontrolni povnovazhennia prezydenta Ukrainy u sferi natsionalnoi bezpeky: problemy i perspektyvy. *Pidpriemstvo, gospodarstvo i pravo. Administratyvne pravo i protses*. Kyiv, 2019. Vyp. 2. S. 95-100. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/2_2019.pdf [in Ukrainian].
2. Melnyk S. M. Povnovazhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy u sferi viiskovoho upravlinnia: suchasnyi stan ta shliakhy vdoskonalennia. *Pravo i suspilstvo. Administratyvne pravo i administratyvnyi protses, informatsiine pravo*. Dnipro, 2019. № 4. S. 211-216. URL: http://pravosuspilstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/33.pdf [in Ukrainian].
3. Melnyk S. M. Tendentsii formuvannia orhanizatsiino-pravovykh zasad funktsionuvannia zbroinykh syl Ukrainy u novitnii istorii (1991-2021 rr.). *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. 2021. № 2. S. 8-13. URL: http://apn.dnu.in.ua/2_2021/4.pdf [in Ukrainian].
4. Konstytutsiino-pravovyi status uriadu v Ukraini ta FRN: porivnialno-pravovyi analiz : monohrafiia / za zah. red. R.M. Fridmanskoho, Yu.M. Bysahy, D.M. Bielova. Uzhhorod : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2014. S. 220. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/48587/1/Фридманський%20КОНСТИТУЦІЙНО%20ПРАВОВИЙ%20СТАТУС%20УРЯДУ%20В%20УКРАЇНІ%20ТА%20ФРН%20печать.pdf> [in Ukrainian].
5. Behar Selimi. The President's Role on National Security Policies - the Case of Kosovo. *International Journal of Social Science Studies*. Vol. 5. No. 4; April 2017. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/270225437.pdf>.
6. Saiful Islam, Muhammad Zubair, Syed Imran Haider. The Parliament of Pakistan and its Role in the War on Terror. *Pakistan Journal of Criminology*. Vol. 11. Issue 4. P. 89-101. URL: <https://www.prdb.pk/article/the-parliament-of-pakistan-and-its-role-in-the-war-on-terror-5770>.
7. Konstytutsiia Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 1996. № 30. S. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
8. Pro Zbroiny Syly Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 r. № 1934-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1992. St. 109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> [in Ukrainian].
9. Pro obronu: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 r. № 1932-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1992. St. 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1932-12#Text> [in Ukrainian].
10. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: Tekst uchwalony przez Zgromadzenie Narodowe. w dniu 2 kwietnia 1997 r. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>. (дата звернення: 21.03.2023).

11. O urzędzie Ministra Obrony Narodowej: Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/urzed-ministra-obrony-narodowej-16797365> (дата звернення: 19.03.2023).
12. O powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej: Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19670440220/U/D19670220Lj.pdf> (дата звернення: 21.03.2023).
13. O stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej: Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20021561301/O/D20021301.pdf> (дата звернення: 21.03.2023).
14. Constitution française: Texte intégral de la Constitution du 4 octobre 1958 en vigueur. URL: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/2021-09/constitution.pdf> (дата звернення: 15.03.2023).
15. Code de la défense français de 2000: La loi française. URL: <https://codes.droit.org/PDF/Code%20de%20la%20defense.pdf> (дата звернення: 16.03.2023).
16. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: Offizieller Text vom 23. Mai 1949 (BGBl. S. 1). URL: <https://www.bundestag.de/gg>. (дата звернення: 21.03.2023).
17. Pro zabezpečennia uchasti tsyvilnykh osib u zakhysti Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 03.03.2022. Uriadovi kurier vid 12.03.2022. № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>. [in Ukrainian].
18. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vyznachennia obstavyn, shcho vykliuchaiut kryminalnu protypravnist diiania ta zabezpechuiut boiovyi imunitet v umovakh dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 15.03.2022. Holos Ukrainy vid 20.03.2022. № 61. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2124-20#Text>. [in Ukrainian].
19. Pro vstanovlennia vynahorody za dobrovilno peredanu Zbroinym Sylam Ukrainy prydatnu dlia zastosuvannia boiovu tekhniku derzhavy-ahresora: Zakon Ukrainy vid 01.04.2022. Holos Ukrainy vid 16.04.2022. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2172-20#Text>. [in Ukrainian].
20. Über die Rechtsstellung der Soldaten (Soldatengesetz - SG): Gesetz 19.03.1956. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/sg/SG.pdf>.
21. Außenwirtschaftsgesetz: Waffenausfuhrkontrollgesetz 06.06.2013. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/awg_2013/AWG.pdf.
22. Über den Zivilschutz und die Katastrophenhilfe des Bundes (Zivilschutz- und Katastrophenhilfegesetz - ZSKG): Gesetz vom 25.03.1997. URL: https://www.bkk.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Rechtsgrundlagen/zskg.pdf?__blob=publicationFile&v=10.
23. Über die Organisation der Sicherheitsverwaltung und die Ausübung der Sicherheitspolizei (Sicherheitspolizeigesetz – SPG): Bundesgesetz 1991. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=bundesnormen&Gesetzesnummer=10005792>.

Kozmina Yuliia,

Student

(Yaroslav Mudryi National of Law University, Kharkiv)

Supervisor:

Murtishcheva Alina,

Candidate of Legal Sciences, Assistant of the Department of Public construction, Researcher of the Research Institute of State Construction and Local Self-Government of the National Academy of Sciences of Ukraine

(Yaroslav Mudryi National University of Law, Kharkiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6520-7297>

THE ROLE OF HIGHER GOVERNMENT BODIES IN ENSURING DEFENSE CAPACITY AND NATIONAL SECURITY: A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS

The year 2022 has become a period of trials and challenges for the whole world. The aggravation of world conflicts led to the fact that Ukraine became a battlefield, and the state apparatus of our country became the main coordination apparatus of our army. Taking into account the mentioned problem, the question of accelerating the European integration of our country – as the main course of the political and economic life of the Ukrainian people – is even more urgent. Our country continues to implement European standards into national legislation, setting itself the goal of accelerating European integration rates and obtaining the desired status of a member of the European Union.

The article emphasizes the importance of strengthening the role of Ukraine's accession to the European Union during the armed conflict, analyzes the reasons for the accelerated pace of European integration processes.

A comparative analysis of the role of the president, parliament and government in the countries of the European Union (Germany, Poland and France) was made. A comparative characterization of the activities of the highest state authorities in these countries in the context of ensuring defense capability and national security is an important issue for consideration in the period of increased pace of European integration of our country and aggravation of real security for the world community. On the basis of comparative legal analysis, attention is focused on further prospects in the context of the implementation of European standards into the national legislation of Ukraine. Particular importance in the work is attached to the recommended changes in the legislative regulation of the activities of the parliament and the President – as the main guarantors of defense and national security.

Key words: armed conflict, European integration, defense, national security, president, parliament.